

Tvorba stopljenica u hrvatskom jeziku

Hrženjak, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:020856>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski jednopredmetni studij Hrvatskog jezika i književnosti

Josip Hrženjak

TVORBA STOPLJENICA U HRVATSKOM JEZIKU

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Preddiplomski jednopredmetni studij Hrvatskog jezika i književnosti

Josip Hrženjak

TVORBA STOPLJENICA U HRVATSKOM JEZIKU

Završni rad

Znanstveno područje humanističke znanosti, polje filologija, grana kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Josip Hoženjak 0122228686

U Osijeku 1. rujna 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TVORBA RIJEČI.....	2
2.1. SLAGANJE I SRASTANJE.....	2
3. STAPANJE ILI BLENDING.....	3
4. STOPLJENICE.....	5
4.1. STRUKTURE I NAČINI STAPANJA STOPLJENICA.....	8
4.2. VRSTE STOPLJENICA.....	8
5. ISTRAŽIVAČKI DIO – STOPLJENICE U DANAŠNJEM DISKURSU.....	12
6. PRIMJERI STOPLJENICA U HRVATSKOM JEZIKU.....	15
7. ZAKLJUČAK.....	27
8. POPIS IZVORA.....	29
9. LITERATURA.....	30

SAŽETAK

U radu se govori o tvorbi stopljenica u hrvatskome jeziku. Donosi se kratak uvid u tvorbu riječi i tvorbene postupke. Također, govori se o složenicama i sraslicama. Zatim, govori se o stapanju ili blendingu, postupku kojim se tvore stopljenice. Nakon toga objašnjava se pojam stopljenica, riječi sastavljenih od dijelova dviju riječi, pojam strukture stopljenica, vrsta stopljenica, riječ je o posuđenicama, novotvorenicama i sl. Objašnjavaju se i navode postupci njihove klasifikacije. Provedi se i istraživanje novonastalih stopljenica u današnjem diskursu. Donosi se također uvid u *Hrvatski rječnik stopljenica* Ivana Markovića, Ivane Klindić i Ive Borković, u nekoliko termina, stopljenica, koje se javljaju u svakodnevnoj upotrebi u hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: tvorba stopljenica, stopljenice, tvorba riječi, stapanje, posuđenica

1. UVOD

Tema ovog završnog rada jest tvorba stopljenica u hrvatskome jeziku. Govori se također o tvorbi riječi u hrvatskom jeziku, koja podrazumijeva tvorbene postupke poput sufiksalne, prefiksalne i prefiksarno-sufiksalne tvorbe, također, slaganja, složeno-sufiksalne tvorbe i tvorbu srastanjem. Tvorba stopljenica, točnije stapanje, podrazumijeva proces tvorbe u kojem se nova riječ tvori od dviju postojećih uz gubitak fonološkog materijala ili dolazi do preklapanja polazišnih riječi. Također, govori se o samom pojmu stopljenica, odnosno riječi koje su nastale kombiniranjem i fuzioniranjem nemorfemskih dijelova dviju (rijetko više) punoznačnica, koje su česte u jeziku reklama, žurnalizmu i terminologijama. Nadalje, govori se o strukturama stopljenica, točnije o postupcima kojima se stapaju pojedini dijelovi dviju riječi. Isto tako, govori se o samim vrstama stopljenica, točnije skupinama u koje ih se može okupiti. Riječ je o posuđenicama, domaćim tvorenicama, prigodnim novotvorbama, individualnim tvorenicama i prigodnim tvorenicama u prevodilaštvu. Također, govori se i o nehotičnim stopljenicama, tj. o leksemima koji su rezultat govorne greške. Provođi se istraživanje stopljenica u današnjem diskursu, vezanih uz današnju novonastalu situaciju s virusom COVID-19, na temelju novinskih i internetskih portala i njihovih značenja. Donosi se uvid u sam sadržaj *Hrvatskog rječnika stopljenica*, tj. neke od stopljenica, riječi od kojih su nastale i njihova objašnjenja, koje su u svakodnevnoj upotrebi. Cilj je rada prikazati tvorbu stopljenica i njihovu uporabu u svakodnevnom govoru. Na kraju rada slijedi zaključak.

2. TVORBA RIJEČI

Tvorba riječi u hrvatskome, odnosno tvorbeni postupci – sufiksacija, prefiksacija, kompozicija – zapravo su opisi načinâ na koji se morfemi *ulančavaju* u nove leksičke jedinice. Zato autohtone hrvatske derivate i kompozite uglavnom lako – kadšto uz malo truda oko razrješavanja fonetske fuzije na morfemskim šavovima – uklapamo u ono što zovemo temeljni morfemski ustroj promjenljivih riječi (Marković, 2009:217). Na primjer imenice *nauk* (*na-uk-ø*), pridjeva *neuk* (*ne-uk-a*), glagola *učiti* (*uč-i-ti*), imenice *vjeroučitelj* (*vjero-uč-i-telj-ø*) i sl. (Marković, 2011:223). Prema Markoviću postoje i načini tvorbe koji ne ovise o morfemima, načini koji počivaju ne na morfemskoj raščlambi i ulančavanju morfema, nego na doživljaju riječi kao fonetskoga materijala, koji se materijal – djelomično ili u cijelosti – može ponavljati, koji se može rezati, spajati i stapati u svojevrsan tvorbeni *krpež*. Kad je riječ o ponavljanju, Marković govori o *reduplikaciji*. Kad je riječ o stapanju, govori o leksičkoj *fuziji* ili *blendu* (v. § IV) (Marković, 2009:223–224). Horvat i Ramadanović navode da se u domaćoj literaturi obično spominju dva osnovna tvorbeni postupka: izvođenje (tj. tvorenice motivirane jednom osnovnom riječju) i slaganje (tj. tvorenice motivirane dvjema osnovnim riječima) te šest osnovnih tvorbenih načina (tj. načina povezivanja tvorbenih sastavnica): sufiksalna tvorba, prefiksalna tvorba, prefiksarno-sufiksalna tvorba, slaganje, složeno-sufiksalna tvorba i srastanje (Horvat, Ramadanović, 2012:136). Prema Babiću (2002:38) postoje dva osnovna tvorbeni načina: izvođenje ili derivacija, u koje ulazi samo sufiksacija, i slaganje ili kompozicija, u koje uvrštava čiste složenice, složeno-sufiksalsnu tvorbu, sraščivanje, polusloženice, prefiksalsnu tvorbu, prefiksarno-sufiksalsnu tvorbu i prefiksarno-složenu tvorbu. Kao poseban tvorbeni način navodi i tvorbu skraćenica (Horvat, Ramadanović, 2012:137).

2.1. SLAGANJE I SRASTANJE

Horvat i Ramadanović navode da je hrvatskoj tvorbi iznimno teško razgraničiti složenice i sraslice. Iz prve podjele proizlazi da su i sraslice zapravo složenice. Vidljivo je međutim da postoje složenice u širem smislu (koje su rezultat slaganja kao tvorbenoga postupka) i složenice u užem smislu (koje su rezultat slaganja kao tvorbenoga načina). Njihovo se razlikovanje složenica i sraslica temelji upravo na podjeli na tvorbeni načine. Stoga naziv složenice rabe za tvorenice nastale slaganjem kao tvorbenim načinom, a sraslice za tvorenice koje su rezultat tvorbenoga načina srastanja pa u tom smislu govore o razgraničenju tih dviju vrsta tvorenica (Horvat, Ramadanović, 2012:140).

Sljedeći je problem, ističu Horvat i Ramadanović, pitanje određenja sraslica. Neki ih od autora smatraju posebnim tvorbenim načinom (npr. Samardžija, HG, HJS), a neki samo jednom vrstom slaganja (npr. Babić, Barić, Klajn). U većini ih se priručnika ne razlikuje od složenica bez spojnika. Čiste se složenice, napominje Babić (2002:366), obično dijele na složenice sa spojnikom i složenice bez spojnika. S prvim spomenutim složenicama obično nema problema, ali u vezi s drugima javljaju se problemi i najčešće ih se ne razlikuje od sraslica (Horvat, Ramadanović, 2012:142).

Horvat i Ramadanović najvažnijim kriterijem za razlikovanje složenica i sraslica ipak smatraju spojnik *-o-*. Ako se, dakle, između dviju sastavnica pri tvorbi koje tvorenice nalazi spojnik *-o-*, nastaje složenica, a ako se one samo spoje, odnosno srastu, tj. ako spojnika *-o-* nema, nastaje sraslica. Važno je istaknuti i to da se sraslice uglavnom mogu rastaviti na dijelove koji tvore sintagmu, pri čemu poredak sastavnica ne mora biti isti kao u ishodišnoj sintagmi. Sljedeći je sintagmatski kriterij, odnosno sintaktički, što drugim riječima znači da se preoblikama ili tvorbenim definicijama istražuju odnosi među sastavnicama promatranih tvorenica (Horvat, Ramadanović, 2012:145).

3. STAPANJE ILI BLENDING

Grgić navodi da je stapanje proces tvorbe u kojem se nova riječ tvori iz dvije postojeće uz gubitak fonološkog materijala ili dolazi do preklapanja (grafijskog ili fonološkog) polazišnih riječi. Upravo je zato najčešće vrlo teško odrediti granicu između stapanja i drugih tvorbenih obrazaca. Stopljenice, dakle, nastaju uzimanjem dijelova riječi iz postojećih riječi te 'stapanjem' tih dvaju dijelova u novu riječ, ponekad preklapanjem istih fonoloških dijelova, a ponekad jedna od dviju izvorišnih riječi ostaje cjelovita (Kelly 1998: 579; Grgić, 2014:68). Također, Grgić navodi da je tvorba riječi stapanjem relativno nov tvorbeni obrazac u hrvatskome jeziku, pri čemu je najveći utjecaj na tvorbu novih oblika imalo imitiranje tvorbenih obrazaca iz drugih jezika, poglavito engleskoga. Iako većina stopljenica ne zaživi, svakodnevno ih se susreće u novinama, na internetu i u raznim reklamnim sloganima. Većina tih riječi, kao i većina novotvorenica, vrlo je *kratkoga roka trajanja*, efemerna i prolazna. Dio neologizama odnosi se na pomodni trend u glazbi ili modi, dio opisuje neku društvenu ili političku pojavu, a za većinu tih pojava brzo se izgubi potreba upotrebe neologizma i jednostavno postanu zaboravljene (Muhvić-Dimanovski 2005: 65). Na *leksičku kreativnost* (Muhvić-Dimanovski 2005: 67), koja je vrlo često potaknuta upravo novim riječima ili pojavama koje se tek trebaju imenovati, utječe i jezična politika samog jezika, tj. je li on otvoren prema stranim utjecajima

ili se vodi mnogo računa o čistoći jezika. Ipak, globalizacija i promjene koje je ona donijela donose velik broj neologizama čak i u jezicima sa strogim purističkim normama (Grgić, 2014:68–69).

Marković navodi da se postupak o kojem je riječ naziva u engleskome, pa onda i međunarodno – *blending*, a njime nastala novotvorenicica – *blend*. Posrijedi je dakle tvorba riječi kombiniranjem i fuzioniranjem neznačenjskih dijelova dviju (daleko najčešći slučaj, veoma rijetko triju) postojećih punoznačnica (Marković, 2009:228).

Marković dodaje, ako bismo željeli predložiti domaći naziv, premda ni ovaj nije neopterećen, čini nam se da bi najmanje obilježen bio termin *stapanje*, upravo *tvorbena* ili *leksičko stapanje*, a za tvorenice njime postale *stopljenice*, jer riječ je o *fuziji* (Gries 2004: 639), a i relativno dobro implicira ono što kolokacijski implicira engl. *blend* (miješanje različitih vrsta kave, čaja, viskija, duhana, stapanje i prožimanje čega različitoga u novoj cjelini) (Marković, 2009:229).

Gries navodi da se stapanje odnosi na „kombinaciju dva ili više oblika, barem onih gdje je jedan skraćen u procesu kombiniranja. “Ta definicija temelji se na strukturnim karakteristikama i podrazumijeva da se, na primjer, slučajevi u kojima se puni oblici kombiniraju bez preklapanja ne računaju kao stopljenice, već kao spojevi; primjeri nestopljenica, već spomenuti, uključuju *squandermania*, *daisy* i *meritocracy* (izvedenica s kombiniranjem oblika *-ocracy*) (Gries, 2004:641).

Kemmer daje zanimljiv prijedlog da stvaranje stopljenice uključuje stvaranje ravnoteže između dva konkurentna čimbenika, naime (I) prepoznatljivost izvornih riječi i (II) sličnost sloga struktura (uključujući stres). Nemoguće je tvrditi nekakvo opće formalno pravilo koje će licencirati neke stopljenice, a isključiti druge, jer „zvučnici operiraju s objektom za globalno podudaranje uzoraka“ (prema Gries, 2004:648).

Analizirajući proces leksičkog stapanja (*lexical blending*), Gries (2004:639) definira stapanje kao „proces stvaranja novog leksema iz najmanje dviju polazišnih riječi od kojih je najmanje jedna skraćena pri stapanju ili ako ne dolazi do skraćivanja ni jedne od polazišnih riječi mora doći do fonološkog ili grafemskog preklapanja izvorišnih riječi.“ Definicija, kaže Grgić, nije tako jednostavna, odnosno ostavlja neodgovorena mnoga pitanja (Grgić, 2014:67).

Brdar Szabo i Brdar (2008: 177) zaključuju da je konceptualno stapanje jedan od najosnovnijih kognitivnih procesa operativan u mnogim područjima ljudskog djelovanja, od interpretacije metafora i metonimija, do gramatikalizacije novih konstrukcija i idioma u sintaksi, odnosno frazeologija za organizaciju složenih narativa.

Dalje navode da je podjednako očito na početku da je stapanje potvrđeno u sva četiri jezika kojima se bave, engleskim, njemačkim, mađarskim i hrvatskim i da moraju osmisliti alternativne načine mjerenja i usporedbe produktivnosti procesa. Mogli bi smisliti četiri takve mjere produktivnosti: 1. broj novih riječi nastalih stapanjem u određenom razdoblju vremena i postotka stopljenica u ukupnom broju novih riječi kao i u ukupni leksički fond; 2. broj potvrđenih i trenutno aktivnih podtipova, kao kao i relativna učestalost pojedinih podtipova; 3. omjer bez formacije i uspostavljenog stapanja; 4. popis semantičkih domena u kojima je stapanje zastupljeno i diskursnih okruženja u kojima se pojavljuju (Brdar Szabo, Brdar, 2008:178–179).

4. STOPLJENICE

Nazivom stopljenice prema Markoviću (2013: 93) označujemo riječi nastale kombiniranjem i fuzioniranjem nemorfemskih dijelova dviju (rijetko više) punoznačnica. Koncept umetanja, stapanja, spajanja – i formalnoga i sadržajnoga – u temelju je naziva za takve tvorenice i u drugim jezicima. Primjerice u njemačkome nalazimo nazive *Kofferwort*, *Portmanteauwort*, *Wortkreuzung*, *Wortmischung*, *Wortverschmelzung*, *Zusammenziehung*, u engleskome *amalgam*, *blend*, *contamination*, *crossing of words*, *fusion*, *hybrid*, *port-manteau word*, *telescoped word*, a u francuskome *contamination*, *mot valise*. U hrvatskome se za same tvorenice rabe nazivi *slivenice* i *stopljenice*, a za tvorbeni postupak kojim nastaju *sažimanje*, *kontaminacija*, *stapanje* i *leksička fuzija* (Štebih Golub, 2016:196). Stopljenica se može odrediti kao riječ sastavljena od dviju (ili više) riječi koje najčešće imaju srodna značenja (Pound, 1914). Iako su sustavne rasprave o takvom načinu stvaranja novih riječi u hrvatskom jezikoslovlju tek u povojima, stopljenice su stekle popularnost u široj javnosti. Kako je već naznačeno, one još uvijek izmiču sustavnim proučavanjima tako da, naprimjer, nije utvrđeno kako one točno nastaju, kako se integriraju u standardni jezik te koliko su (ne)važne za leksik općenito. To je dijelom razumljivo jer drugim tvorbenim načinima nastaje mnogo više riječi koje su potrebne za svakodnevnu komunikaciju. Ipak, postoje primjeri koji su našli svoj put prema standardnom jeziku, dok u jednojezične rječnike ulaze tek kad su u uporabi toliko dugo da su govornici izgubili svijest o njihovoj podrijetlu, kao na primjer riječ *bankomat* (Anić 1996: 30; Mikić Čolić, 2015:25)

Stopljenica se često poima kao jedna vrsta dosjetke, odnosno igre riječi čija se uspješnost odražava u činjenici da ju se, nakon što bude izrečena, odnosno upotrijebljena u kontekstu, ne treba posebno objašnjavati (Mikić Čolić, 2015:26). Polazišne riječi u stopljenici prilagođavaju oblike jedna drugoj. Pritom istodobno čuvaju trag svoga podrijetla i obrazuju novu riječ koja ih

oblički i semantički nadržasta i dovodi u pitanje. Usredotočimo li se na karakter, izgled i estetiku stopljenice, moguće je govoriti o više stupnjeva usklađivanja riječi-izvora. Bonhomme (prema Bagić) razlikuje tri stadija stapanja. Naziva ih prototipsko, srednje i ograničeno stapanje.¹

S jedne strane sve je više riječi koje nastaju stapanjem što je odraz pozitivnog odnosa prema takvom načinu stvaranja novih riječi, dok ih se, s druge strane, često naziva i *frankenwords* (Steinmetz, Kipfer 2006: 30) čime se aludira na neprirodnu tvorevinu s izrazito negativnim obilježjima. Iako se mogu smatrati podvrstom složenica, još je Aronoff (prema Bauer 1983:232) utvrdio da unatoč činjenici što se u njihovu nastanku mogu utvrditi neka pravila, ona moraju uključiti puno širi spektar činitelja nego što je to slučaj kod drugih tvorbenih načina, odnosno uočio je veću pravilnost u stvaranju složenica, nego što je to slučaj sa stopljenicama. Lehrer utvrđuje još jedno njihovo obilježje. Naime, za razliku od složenica u čiji sastav ulaze cijeli morfemi, kod stopljenica je riječ o rezanju, odnosno skraćivanju (prema Mikić Čolić, 2015:25–26). Budući da u stopljenicama uvijek ili gotovo uvijek dolazi do rezanja fonološkog materijala jedne ili obju riječi čime se izraz skraćuje i čini semantički učinkovitijim, često se upravo jezična ekonomija navodi kao prvi okidač za njihov nastanak. Ipak, za većinu se stopljenica ne može reći da u potpunosti doprinose ekonomičnosti izraza jer zahtijevaju dodatne napore za njihovu interpretaciju – bar u početku, dok govornici ne postanu svjesni njezina sastava i značenja koje se dobiva kombinacijom sastavnica. Čini se da se razlog nastanka stopljenica prikladnije može objasniti s pragmatičkog stajališta. Promotri li se ponovno registri u kojima se stopljenice najčešće javljaju – novinski stil, jezik reklame – kao razlog njihova nastanka nameće se ilokutorna snaga, odnosno učinak koji govornik želi postići na sugovornika što posebno dolazi do izražaja u marketingu kojemu je cilj izboriti se za pozornost te prestići konkurenciju (Mikić Čolić, 2015:32).

Štebih Golub (2016: 196) navodi da, iako stopljenice u hrvatskome jeziku, osobito razgovornome (npr. *figuar* < *fićo*+ *jaguar*, *škodilak* < *škoda*+ *kadilak*, *doviđorno* < *doviđenja*+ *tal. buongiorno*), ni do sada nisu bile nepoznate, posljednjih desetak godina dolazi do njihove hiperprodukcije, ito ponajprije pod utjecajem engleskoga jezika, pa treba ustvrditi da je riječ o sociolingvistički motiviranome procesu. Naime u engleskome se jeziku stopljenice (engl. *blends*) javljaju već od dvadesetih godina prošloga stoljeća (*brunch* < *breakfast*+ *lunch*, *motel* < *motor*+ *hotel*, *rockabilly* < *rockand roll*+ *hillbilly*, *smog* < *smoke*+ *fog*), a sam je tvorbeni postupak stapanja (engl. *blending*) čest i uobičajen.

¹<https://stilistika.org/bagic> Krešimir Bagić, Stopljenica: riječ, figura, kultura

Bagić (2015) ustvrđuje da je značenje stopljenice nadređeno značenjima polaznih riječi i daje stopljenica „ekspresivan leksem koji karakteriziraju enigmatičnost, ludičnost, humornost i kritički potencijal. Iza nje u pravilu proviruju namjera i svjetonazor, zaigrani tvorac ili osviješteni korisnik. Stopljenica je izrazito vezana za kontekst, prigodu, događaj, osobu ili (kada je književnost u pitanju) osobit karakter fikcionalnoga svijeta“ (Štebih Golub, 2016:199). Ako se je pri reduplikaciji fonetski materijal ponavljao, što je s izvedenicama – također tvorenima nemorfemski – u kojima bi se dio fonetskoga materijala dviju riječi na prvi pogled arbitrarno stapao u jednu, koja tada označava pojam koji na neki način objedinjuje oba polazišna? Takve izvedenice izgledale bi kao *ad hoc* stvorene imenice:

Antona **Ant-e** × **Sim-ona**

Simonante **Simon-a** × **Ante**

Zasad ih kao domišljate, aluzivne i polemične dosjetke povremeno nalazimo u slengu i pojedinim žanrovima novinarstva, i inače sklonima jezičnom ludizmu, mamljenju senzacijom i otvorenima pozajmljivanju gramatičkih modela engleskoga jezika, često s vlastitom imenicom u polazištu. U engleskome se slične kovanice u sličnim motivacijskim i uporabnim prilikama javljaju stalno, pa su na taj način nastali primjeri, a na model ne ostaju imuni ni drugi europski jezici, pa je u njemačkome sportskom novinarstvu na isti način 2008. g. nastao prigodan naziv za napadački dvojac hamburškoga nogometnog kluba:

Beniffer **B-en** Affleck × **J-ennifer** Lopez, **J-ennifer** Garner

Brangelina **Bra-d** Pitt × **A-ngelina** Jolie

TomKat **Tom** Cruise × **Kat-ie** Holmes

PetrOl Mladen **Petr-ić** × Ivica **Ol-ić** (Marković, 2009:228).

Bagić upozorava da stopljenica posjeduje znatan figurativni potencijal. Ona je ekskluzivna tvorba, iznenađuje, poziva na tumačenje i domišljanje, važan je element strategija nagovaranja i uvjeravanja. Formalno, stopljenica može biti svrstana i u figure konstrukcije i u figure dikcije – među prve jer je u pitanju neologizam koji, uvodeći nove tvorbene modele, propituje granična iskustva i emocije, a među druge jer prototipski oblik te riječi karakterizira visok stupanj fonetizma između ishodišnih riječi. Stopljenica obilježava kontekst u kojemu se pojavljuje, mijenja njegovu značenjsku izotopiju, utječe na oblikovanje diskurzivnoga koda, ideolektu pridaje artifičijelnost i(li) artističnost.²

Ipak, iako su stopljenice, kako navodi Grgić (2014: 73), većinom pomno osmišljeni, pa čak i marketinški projekti, nerijetko nastaju pogreškom u govoru. Pokazalo se da su takve riječi

²<https://stilistika.org/bagic> Krešimir Bagić, Stopljenica: riječ, figura, kultura

najčešće bile prekinute nakon sloga i da je rima bila očuvana. Prekidi riječi gotovo se nikada nisu dogodili nakon suglasnika. Moguće je, naravno, da su neke pogreške u govoru čak i zaživjele te da ih se danas više ne raspoznaje kao stopljenice.

4.1. STRUKTURE I NAČINI STAPANJA STOPLJENICA

Štebih Golub navodi kako su u korpusu potvrđene sljedeće strukture stopljenica: a) stapaju se prvi dio prve i drugi dio druge riječi, tj. A (ab) + B (cd) > C (ad). npr. Sretan Čoksić! (< Čoksa + Božić), Dikolores (Dikan+ Dolores), katolibanija (< katolici + talibanija), Viktator (< Viktor Orban + diktator); b) stapaju se prvi dio prve riječi i cijela druga riječ, tj. A (ab) + B (cd) > C (acd), npr. Karapozaić (Karamarko + Pozaić), Karamarkiće (ka) (Karamarko + Markićka), karamučak (Karamarko + mućak), Karavaso (Karamarko + Milijan Vaso Brkić); c) stapa se cijela prva riječ s drugim dijelom druge riječi, tj. A (ab) + B (cd) > C (abd), npr. baumaksimalno (< Baumax+ maksimalno), freelika (< free + prilika), freestupačan (< free + pristupačan), Ledonardo (< Ledo + Leonardo); d) stapaju se cijela prva i cijela druga riječ pri čemu se dio fonetskoga materijala obiju riječi preklapa, A (ab) + B (cd) > C (abcd), npr. kerumo-bolno (Kerum + umobolno), sprinternet (< sprint + internet). (Štebih Golub, 2016:198)

Stapati se, kaže Marković, mogu različiti dijelovi polazišnih riječi: početak i kraj, što ne isključuje mogućnost da se jedna od polazišnih riječi uzme u cjelini (*smog, cranapple* ← *cranberry* ‘brusnica’ × *apple* ‘jabuka’), početak i početak (*sitcom* ← *sit-uation* × *com-edy*, *cyborg* ← *cyb-ernetic* × *org-anism*), dvije riječi prema zajedničkomu dijelu (*Californication* ← *California* × *forni-cation* ‘blud, bludničenje’)(Marković, 2009:232).

4.2. VRSTE STOPLJENICA

Marković (2011: 226) ističe da hrvatski jezik ima svoje blendove i pritom izdvaja pet skupina u koje ih se može okupiti. Izdvaja posuđenice, koje smo već stvorene pozajmili i kao takve postale su sastavni dio hrvatskoga leksika; domaće tvorenice nastale u slengu; prigodne novotvorbe u jeziku reklame i marketinga; prigodne novotvorbe u jeziku novina i internetskih portala; individualne tvorenice nastale u beletristici (ponajviše poeziji) i prigodne u prevodilaštvu (primjerice u prevođenju američkih humorističkih serija i filmova, u kojima se blend redovito rabi kao duhovito koliko-toliko spontana kreacija).

Marković (2011: 227) upozorava da su među posuđenicama koje smo *blendane* pozajmili i koje su kao takve postale sastavni dio hrvatskoga leksika ogledni primjeri anglicizmi *smog, motel,*

smeč. Dodaje kako će se broj onih koje će u hrvatski ulaziti zacijelo samo povećavati. (Marković, 2009:232)

U novije doba Marković navodi primjere poput:

smirting - sm-oking x fl-irting druženje i očijukanje na čik-pauzi izvan poslovnoga prostora ili kafića „uzrokovano" zabranom pušenja u zatvorenim prostorima' (www.jutamji.hr, 6. V. 2009.)

yogalates – yoga * pi-lates (mješavina dviju tehnika vježbanja)

glokalan – glo-bal x lo-cal + -(a)n (Marković, 2011:227)

Drugo, među domaćim slengovskim tvorenicama – dužega ili kraćega daha kako to sa slengom već bude – mogu se spomenuti:

ćelestonke – ćel-av x -e- x Bridge-stone + -ka mn. (izlizane automobilske gume)

figuar – fi-ček x jaguar (slengovski naziv za automobil Zastava 750, odnosno Fiat 600) (Marković, 2011:228)

Treće, s kraja 20. st. i u prvoj dekadi 21. st. nastali su mnogi blendovi u okviru jezika reklame ili pri imenovanju zaštićenih proizvoda, primjerice:

Cro-A-Porter - Cro-atia x pret-a-porter 'spremno za nošenje' (godišnja modna smotra, 2003.)

Čokolačić – čo-ko-la-da x ko-la-čić (ime tvorničkih keksa)

Krašopis – Kraš x kras-opis (ime tvorničkih keksa)

Krašotice – Kraš x kras-otice (ime tvorničkih keksa) (Marković, 2011:229)

Četvrto, ludičke novotvorbe koje nastaju pri opremanju novinskih tekstova ili tekstova na internetskim portalima. U tome je još od početka 1990-ih godina prednjačio satirički tjednik *Feral Tribune*, pa su se ondje iz broja u broj mogle zabilježiti efektne dosjetke poput:

Kutleraj – Miroslav Kutle x kuple-raj (prva pol. 1990-ih)

sloniranje – slon x klon-iranje (3. 1.2003.)

primatizacija – primat x privat-izacija (17. 1. 2003.) (Marković, 2011:230)

Ludički element koji dolazi do izražaja u njihovu stvaranju nikako ne treba dovoditi u vezu s pogreškama u govoru od kojih se stopljenice razlikuju u nekoliko segmenata: – pogreške se mogu javiti kod svih vrsta riječi, dok su stopljenice isključivo imenice– razlika između pogrešaka u govoru i stopljenica jest i u podrijetlu: pogreške su nastale kao rezultat stapanja riječi koje se „natječu“ za isti položaj u rečenici pa je uglavnom riječ o istoj vrsti riječi što kod stopljenica ne mora biti slučaj– govorne pogreške mogu rezultirati riječima koje već postoje, ali nisu odgovarajuće za određeni kontekst, a stopljenica mora biti nova riječ (Mikić Čolić, 2015:26).

Također, Grgić (2014) navodi da se tvorbeni obrasci stopljenica u hrvatskome jeziku mogu podijeliti u pet kategorija:(1) prvi dio prve riječi stapa se s drugim dijelom druge riječi, a razlikuju se dvije podvrste:(a) preklapanje fonoloških dijelova **gingernet** = *ginger* × (*int*)*ernet*(b) nema preklapanja **noktarice** = *nokt(i)* × (*šk*)*arice*, **Qudal** = *Qu(ality)* × (*me*)*dal*

(2) prva riječ ostaje cjelovita, dok je od druge riječi preuzet drugi dio,također se razlikuju dvije podvrste:(a) preklapanje fonoloških dijelova

gastronaut = *gastro* × (*astr*)*onaut*, **žargonaut** = *žargon* × *argonaut*

(b) nema preklapanja

splitarije = *Split* × (*koješt*)*arije*

(3) prvi dio prve riječi stapa se s drugom riječi koja je cjelovita, sa preklapanjem ili bez njega:

(a) preklapanje fonoloških dijelova

nenadmaziv = *nenadma(šan)* × *maziv*

(b) nema preklapanja

Coolinarika = *cool* × (*ku*)*linarika*

(4) obje polazne riječi su cjelovite, stopljenica se tvori preklapanjem fonoloških dijelova s kraja prve riječi i s početka druge riječi

sprinternet = *sprint* × *internet*

(5) jedna riječ umeće se unutar druge riječi te najčešće nema kraćenja nijedne ni druge riječi; najčešće postoji niz fonema ili najmanje jedan fonem u prvoj riječi koji je sličan ili identičan nizu fonema ili jednome fonemu u drugoj riječi; najčešće je ta sličnost artikulacijska

filmozofija = *film* × *filozofija*

zablogreb = *Zagreb* × *blog*

stilueta = *stil* × *silueta* (Grgić, 2014:68-69)

Moglo bi se doduše, kako navodi Bagić (2015), govoriti i o tzv. nehوتيčnim stopljenicama, tj. o leksemima koji su rezultat govorne greške. Govornik zbog brzine, fonetske bliskosti dviju riječi

ili posve subjektivnog uspostavljanja veza među njima kreira dotad nepotvrđenu riječ a da toga nije svjestan. Psiholingvisti napominju da govorne greške upućuju na glavna obilježja mentalnoga leksikona i jezične proizvodnje. Budući da „svaka leksička jedinica sadržava najmanje četiri tipa obilježja: značenjsko, sintaktičko, morfološko i fonološko“ (Erdeljac, 2005: 214 prema Bagić, 2015), svako od njih može postati uporište prigodne leksičke tvorbe.

U posebnom slučaju leksičkih stopljenica, navode Brdar Szabo i Brdar (2008: 177), miješaju se ne samo koncepti već i oblici. Ta vrsta sigurno dobro funkcionira za stopljenice slične koordinativnim spojevima, čiji ulazi pokazuju kohiponimiju. Bagić (2015) navodi da je stopljenica znak našega vremena, dio recentne kulture. Ona je uporište svojevrsnoga protuleksika koji destruiira stabilnost jezika, upućuje na to da se postojeći rječnik ne može do kraja suočiti s izazovima stvarnosti, mišljenja i kreacije, napokon egzemplificira hibridni karakter svijeta u kojemu živimo. Stopljenice se pojavljuju u imenima proizvoda, tvrtki, književnih likova, radijskih i televizijskih emisija, internetskih portala, novinskim naslovima, pa u naslovima knjiga, časopisa, izložaba, različitih projekata i akcija. Iako nisu tako brojne, dobro su raspoređene. Stopljenice dakle u iskazima u kojima se pojavljuju zauzimaju istaknuta mjesta kao da im njihovi kreatori namjenjuju ulogu fatičkih signala kojima se uspostavlja, potiče i (pr)ovjerava komunikacija. Njihov status u recentnim diskurzima sugerira da su u kulturi kojoj pripadaju važni atrakcija, sinkretičnost, ambivalencija, traženje kontinuiteta u diskontinuitetu, trenutačni efekt, nadmetanje i opća spektakularizacija.

Također dodaje kako je danas stopljenica do te mjere učestala da se na nju reagira gotovo kao na rimu, tj. kao na očekivano iznenađenje. Za razliku od Rabelaisova, Heineova ili Matoševa doba, suvremeni govornici, čitatelji i pisci imaju poprilično iskustvo s njihovom prirodom i sve su vičniji u njihovu gonetanju.

5. ISTRAŽIVAČKI DIO – STOPLJENICE U DANAŠNJEM DISKURSU

Istraživanjem raznih novinskih i ostalih internet portala, vidljivo je kako se pojavilo dosta novotvorenih riječi i stopljenica, vezanih uz današnju situaciju s koronavirusom. Vidjet će se, kako su brojne stopljenice vezane upravo za sam naziv virusa, kojim se povezuje osobe i ostale svakodnevnne sadržaje i situacije, najčešće negativnog značenja.

Cov (idiotizam)³

³<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Cov%28idiocy%29>Pristupljeno 7.siječnja 2021.

Ili, "Covidiocy": stanje svijeta u 2020. godini nove ere što je rezultiralo pandemijom poznatom kao Covid-19.

Cov (idiotizam) je preplavio svaki dom putem televizora i feeda na društvenim mrežama stalnim istinama i neistinama i služi samo ulijevanju straha, panike i podjele među stanovništvom.

Covidiot⁴

Osoba koja ne poduzima potrebne mjere opreza za koronavirus. Drugim riječima, glupa osoba koja je opasna za druge tijekom koronavirusa.

Liže hranu u Walmartu koju nije kupio! Takav je covidiot!

Britanci prozivaju Đokovića: On je "covidiot" godine! Mediji iz Srbije: Pretjerali ste!

Večernji list 21.12.2020.

covidski⁵

pridjev ili prilog primijenjen na bilo koje i sve predmete i / ili ponašanja u vezi sa zaraženim svijetom od virusa Covida-19 koji je vanjski svijet doveo u kućanstvo u karanteni.

Drži tu covidsku torbu s namirnicama izvan moje kuhinje! I dok ste u tome, prestanite hodati oko toga što sve dodirujete, a da prije toga ne operete ruke i ponašajte se tako razborito. Ugghh!

Covidnost⁶

Količina covid-a koja cirkulira u populaciji obično se temelji na postotku pozitivnih rezultata ispitivanja.

Covidnost područja zaista se povećala otkako je zaključavanje zaključano.

COVIDeos⁷

⁴ <https://www.vecernji.hr/sport/britanci-prozivaju-dokovica-on-je-covidiot-godine-mediji-iz-srbije-pretjerali-ste-1455605>Pristupljeno 7. siječnja 2021.

⁵<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=covidy> Pristupljeno 7. siječnja 2021.

⁶<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Covidity> Pristupljeno 7. siječnja 2021.

⁷<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=COVIDeos> Pristupljeno 7. siječnja 2021.

Videozapisi gledani tijekom pandemije COVID-19 kako bi se pomoglo ostati u zdravoj pameti, iako u karanteni.

Covidian⁸

Netko tko je prevenciju ili ublažavanje COVID-19 povisio do vjerskog uvjerenja, poput toga da je postao revnitelj i osuđuje i sramoti druge zbog njihovih "manjih" mjera. COVIDIAN čini sve imajući na umu prevenciju COVID-19, posebno da to drugi vide.

Pogledajte ta dva COVIDIANA! Žive u istoj kući, ali društveno se distanciraju u svakodnevnoj zajedničkoj šetnji! " Ili, "Često perem ruke i nosim masku, ali nisam otišao s dubine i postao COVIDIAN ili nešto slično!

Covidoglav⁹

Sleng za osjećaj da ljude u potpunosti, mentalno i emocionalno, obuzima stres zbog pandemije koronavirusa.

Sad kad smo premašili 100 000 mrtvih, SAD pati od teškog masovnog slučaja neumoljivog zaraznog covidoglava.

petokoronaš– osoba koja ne prihvaća mjere zaštite od koronavirusa.

koronarita– Margarita u izolaciji.

koronaš– osoba pozitivna na koronavirus

kovidaš– osoba pozitivna na koronavirus koja ima i simptome bolesti COVID-19

koronijalci– Milenijalci u doba korone

koronašpek – višak kilograma skupljen u doba korone

kovidiot – Osoba koja se ne pridržava mjera prevencije od koronavirusa te dovodi sebe i druge u rizik od zaraze

pandemanija– Manija uzrokovana pandemijom. Osoba koja je stvara je pandemanijak

⁸<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Covidian> Pristupljeno 7. siječnja 2021.

⁹<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Covidhead> Pristupljeno 7. siječnja 2021.

infodemija– informacijsko preobilje koje se u prvome redu odnosi na širenje lažnih vijesti, dezinformacija i teorija zavjere povezanih s koronavirusom u medijima, na internetu ili na društvenim mrežama; novotvorenica nastala od dijelova riječi info(rmacijska) (epi)demija

koronamanija– opsjednutost koronavirusom, novotvorenica

Samim istraživanjem vidljivo je da se u vrlo kratkom vremenu, uz novonastalu situaciju s koronavirusom, u svijetu i u Hrvatskoj pojavilo dosta novih skovanih stopljenica, komičnih, humornih, satiričnih pa i negativno obilježenih, povezanih za sam kontekst novoga virusa i osoba koje se njime suočavaju i obilježene su tim nazivom samog novonastalog virusa.

6. PRIMJERI STOPLJENICA U HRVATSKOM JEZIKU

abolicajac im. abolicija × policajac, milicajac

[...] promptnog vraćanja svih abolicajaca na platni spisak MUP-a RH [...] hitrog donošenja Zakona kojim će se svim abolicajcima koji su ljeta 1990. krenuli u odlučni boj za održanje Hrvatske demokratske zajednice na vlasti priznati beneficirani radni staž u trajanju dvostrukom od trostrukog [...] (FT, 4. 1. 1994)

- iz satiričnog ukaza o formiranju policijskih snaga u koje bi ušli abolirani pripadnici milicije pobunjenih hrvatskih Srba

Aboričanin im. aboridžin × Boričanin domaći stanovnik starosjedilac zadarske četvrti Borik Aboričani. Žitelji Borika. Izraz je dobiven kombiniranjem riječi aboridžini i Boričani, a korišten je da se razluči između autohtonog boričkog življa i onih Zadrana koji su se na Borik samo dolazili kupati i/ili su na Borik izlazili navečer. (Zadarplus, 27. 10. 2014)

abortours [aborturs] im. abortus ‘pobačaj’ × e. autotours ‘putnički autoprijevoz’ Abortours (FT, 15. 1. 1996, n)

- o prosvjedu udruge B.a.B.e. zbog toga što liječnici splitskoga KBC-a odbijaju obavljati pobačaje u bolnici, a istodobno ih rade u privatnoj praksi (Marković, Klindić, Borković, 2016:95)

Baćaće im. mn. Bače ‘Bačvice, splitska plaža’ × /Ivo Sanader/ Čaća

Ovo je sigurno na Baćaćama? (Čaća, 21. 7. 2015, k) • komentar na fotomontažu I. Sanadera u plićaku

bagareći prid. /Ivan/ Bagarić × magareći Feralova bagareća klupa (FT, 4. 11. 2005, n) • o tvrdnji I. Bagarića da Hrvatska nije počinila agresiju na BiH, nego je spriječila njezin kolaps • magareća klupa – školska klupa u kojoj se sjedilo po kazni

Bajiro [bajiro] im. /Mladen/ Bajić × /Hercule/ Poirot pogrдно za glavnoga državnog odvjetnika RH M. Bajića (Marković, Klindić, Borković, 2016:160)

buraleščina im. bura × boleščina ‘bolest, boleština’ Feralova buraleščina (FT, 10. 2. 2001, n)

- o izjavi J. Radića da se Maslenički most, osim zbog bure, zatvara i zbog političkih razloga

buraz-micva im. buraz × bar-micva ‘obred obilježavanja punoljetnosti u židova’ e. bro mitzvah←bro/ther/ ‘frend, kompa, buraz, brat’ × barmitzvah

Planirate moju momačku večer? Divni ste, ali ovo je sveti događaj. Obred zrelosti s burazima, buraz micva! (Kako 2015, S08E22) Momačka večer je frajerova buraz micva. (Kako 2015, S08E22) Hvala svima na nevjerojatnoj buraz micvi! – Mazel buraz! (Kako 2015, S08E22) • usp. bratucati, bratvjet, Broda, Burora, heburazovski

burdalaština im. Burda × budalaština Feralova burdalaština (FT, 21. 8. 1995, n) • o reagiranju političarke V. Girardi-Jurkić na komentiranje njezina stila odijevanja • Burda – ženski modni časopis s krojnim arkom • usp. bengalaština, bodulaština, bordelaština, brdalaština, bubalaština, budakaština, budvalaština, bundalaština, buntalaština, dubalaština, glupaština, gudalaština, labudalaština, pedalaština, sudalaština, udbalaština, zabludalaština. (Marković, Klindić, Borković, 2016:277)

Cammer [kamer, kemer] im. Cammer←Cameron × /MC/ Hammer

A sada je vrijeme za ples nastavnika! Da vas vidimo! – Jesi li siguran? – Tiho! MC Cammer nastupa! (Moderna 2015, S05E16) • Cameron – ime lika u TV-seriji Moderna obitelj • MC Hammer – američki rap-glazbenik

Cancerlona [kanserlona, kancerlona] im. e. cancer ‘rak’ × Barcelona pogrdno za nogometni klub Barcelona Cancerlona (Sportnet, 16. 4. 2014, k) • usp. Farcelona, Padarca, Uefalona

canjugonostalgičar im. /Zlatko/ Canjuga × jugonostalgičar Kutak za canjugonostalgičare (FT, 8. 12. 2001, n) • naslov rubrike s izjavama političara i sportskoga dužnosnika Z. Canjuge. (Marković, Klindić, Borković, 2016:285)

dalajati, dalati gl. Dalaj /Lama/ × dati Dalaj mi lama malo muddha svojartha! (Radaković 1999, 47) • usp. muddha, svojarth

Dalmaterina im. Dalmatinka × Severina /Vučković/ pohvalno za pjevačicu Severinu [...] sori SRBerina, al HRVerina se vraća. – DALMATerina. (F, 11. 11. 2015, k) • usp. Hrverina, Madonnina, Seveningen, Severindex, Srberina, Ševerina

Dalmatida im. Dalmacija × Atlantida Dalmatida (FT, 8. 1. 1996, n) • naslov pisma čitatelja koji je ogorčen nazivom Južna Hrvatska, umjesto Dalmacija, u HTV-ovoj vremenskoj prognozi

• Atlantida – mitski potonuli otok u Atlantskom oceanu. (Marković, Klindić, Borković, 2016:372)

Đavoglave im. mn. đavao × Čavoglave Feralove Đavoglave (FT, 20. 6. 2008, n) • o napisu P. Primorca da su napadi na M. Perkovića Thompsona proizvod dijaboličnih duhova • Čavoglave – selo opjevano u ratnoj budnici M. Perkovića Thompsona

Đibombi im. /Zlatan Stipišić/ Gibonni × bomba Đibombi (Di, 29. 9. 2015, k) • komentar na fotomontažu pop-pjevača Gibonnija s bombom

đimpanza im. đipati ‘skakati’ × čimpanza Njofra, mogu ti omasoviti društvo i napuniti dvorane brejkdenserima da ti strunjača šljaka od jutra do mraka. – Onima koji đipaju kao đimpanze? Mi njegujemo ritmičku gimnastiku u stilu vagnerijanskih nimfi. (Bednjanec 1984, 18. 7. 1984) • epizoda o novome masnovnom plesu, brejkdensu • usp. dreak. (Marković, Klindić, Borković, 2016:442)

egzekutak im. egzekucija × kutak Egzekutak (FT, 4. 8. 2006, n) • o izjavama izraelskoga veleposlanika u RH da Izrael ne gađa libanonske civile, odnosno da stradale civile Hezbollah možda namjerno smjesti u vojne ciljeve

egzotika-taka im. egzotika × tika-taka ‘onomatopeja kucanja sata’ Feralova egzotika-taka (FT, 19. 2. 2000, n) • o izjavi J. Marjanovića da »u Bangkoku dan traje 24 sata«

e-heil [ehajl] im. e. e-mail ‘e-pošta’ × nj. Heil ‘dobro, spas; živio’ Uz ponosnu potvrdu svojega autorstva, Miljak je pojasnio i razloge za slanje takvog e-heila. Morao je, kaže, reagirati na priopćenje Spomenpodručja Jasenovac što ga je potpisala Nataša Jovičić, a u kojemu se kaže [...] (Lucić 2013a, 4. 12. 2013) • o prijetećim mejlovima koje je J. Miljak slao N. Jovičić • Heil Hitler – nacistički pozdrav • usp. heil (Marković, Klindić, Borković, 2016:449)

fajerplej im. e. fire ‘vatra’ × e. fairplay ‘ferplej, poštena igra’ Raspali fajerplej! (Bednjanec 1980, 149) • slogan na navijačkome plakatu u epizodi o općoj kompetitivnosti u društvu

faktalizam im. fakt ‘činjenica’ × fatalizam Faktalizam činjenica (HKV, 25. 9. 2016, n) • N. Nekić o knjizi kolumni odvjetnika Z. Hodaka Lijevom našom

falafail [falafejl] im. falafel × e. fail ‘neuspjeh’ falafail (Masterchef, 26. 4. 2016) • tako je natjecateljica kuharske emisije A. Andrassy prozvala jedno svoje spravljeno jelo • falafel – arapsko jelo, okruglice začinenih žitarica • usp. dobrižoto, keburek, kitula, ližoto (Marković, Klindić, Borković, 2016:479)

gaboridžin im. gabor ‘ružna osoba’ × Aboridžin ‘prastanovnik, aborigin /Australije/’ 1. ružan muškarac ili momak gaboridžin (Sabljak 2013, s. v.) 2. ružna žena ili djevojka Kakvim imenima zovete ružnu žensku... – Gaboridžin. (Croportal, 19. 10. 2009, k)

gaboridžinka im. gabor ‘ružna osoba’ × Aboridžinka ‘prastanovnica, aboriginka /Australije/’ ružna žena ili djevojka gaboridžinka (Sabljak 2013, s. v.)

gabuli im. gabula ‘nevolja, škripac’ × buli, e. bully ‘početak igre nakon kraćega prekida u hokeju na ledu sudačkim spuštanjem paka među suparničke igrače’ Sad kužiš sve naše štosove, , bulije i gabulije. (Bednjanec 1980, 103) • epizoda o hokeju na ledu • usp. usuglasisati. (Marković, Klindić, Borković, 2016:545-546)

haagnitet [hagnitet] im. Haag × dignitet Feralov haagnitet (FT, 3. 3. 2001, n) • o izjavi M. Čondića da su haaške presude D. Kordiću i M. Čerkezu osuda hrvatskoga naroda • usp. Čondy, halucinacionalizam, hipočondrija

haagovoljac [hagovoľac] im. Haag × dragovoljac Feralov hrvatski haagovoljac (FT, 18. 3. 2000, n) • o izjavi Z. M. Jelića da je presuda Haaškoga suda T. Blaškiću za hrvatski narod ponižavajuća

Haagdeze [hagdeze] im. Haag × ha de ze ‘HDZ, Hrvatska demokratska zajednica’ Vaš glas za Haag-De-Ze (FT, 7. 4. 1997, n) (Marković, Klindić, Borković, 2016:612)

idiotitet im. idiot × identitet Feralov idiotitet (FT, 12. 8. 2000, n) • o izjavi I. Kirića: »Zreo čovjek traži svoj identitet u naciji. Građanin, kozmopolit je – nitko.«

idilotluk im. idila × idiotluk Feralov idilotluk (FT, 19. 2. 1996, n) • komentar napisa D. Ujević u kojemu se ironizira teza o sukobu na prostoru bivše SFRJ kao građanskome ratu: »Građanski rat, kako to zvuči idilično!«

idiomizam im. idiom × idiotizam Feralov idiomizam (FT, 17. 12. 2004, n) • o napisu T. Dujmovića u kojemu se protivi detuđmanizaciji Hrvatske, koja se ponajprije vidi u jeziku, »gdje se opet koriste hrvatsko-srpski idiomi« (Marković, Klindić, Borković, 2016:679)

jadnićaćak im. jadničak × /Ivo Sanader/ Čaća Jadnićaćak (Čaća, 12. 4. 2015, m) • fotomontaža I. Sanadera iza rešetaka

jadnuar im. jadan × januar 'siječanj' šaljivo za mjesec siječanj 8. jadnuara 1996. (FT, 8. 1. 1996) 15. jadnuara 1996. (FT, 15. 1. 1996) 22. jadnuara 1996. (FT, 22. 1. 1996) • usp. smiješanj

Jadown [jadaun, jadovn] im. Jadovno × Downov /sindrom/ Hrvatski politički »Jadownov sindrom« (Kačunko, 5. 7. 2011, n) • o hrvatskim političarima koji posjećuju mjesta fašističkih zločina i Danu antifašističke borbe • Jadovno – jedno od stratišta hrvatskih vojnika i civila poslije Drugoga svjetskog rata (Marković, Klindić, Borković, 2016:712)

kafučino im. srp. kafa 'kava' × kapučino Kafučino (Mataković 2006, 124, n)

Ćetr je ujutra, dječki, eo malo kafučina da ne krepanete pred ekranom. (Mataković 2006, 124)

A, dječki, jel bi još kafučina, jelda je fini?! (Mataković 2006a, 124)

kafultet im. kafić × fakultet Ne idem na fakultet, idem na kafultet.

To ti je kad sjediš u bircu pored faksa. (R, Zagreb, 2012)

Kaj2O [kaj dva o] im. kaj × H₂O Kaj2O (Mujičić – Senker – Škrabe 1980, n)

• usp. O'kaj, pušketir (Marković, Klindić, Borković, 2016:744)

labmaraner im. e. labmaraner←labrador /retriever/ ‘labrador /retriver/’ × weimaraner ‘vajmarski ptičar’ pas mješanac labradora i vajmarskoga ptičara Labrador Retriever + Weimaraner = Labmaraner (Vauvau, 12. 6. 2007)

labradinger im. e. labradinger←labrador /retriever/ ‘labrador /retriver/’ × springer /spaniel/ ‘špringer-španijel’ pas mješanac labradora i špringer-španijela English Springer Spaniel + Lab = Labradinger (Vauvau, 12. 6. 2007)

labradoodle [labradudl] im. e. labradoodle←labrador /retriever/ ‘labrador /retriver/’ × poodle ‘pudl’ • v. labradudl, labradudlica, labrapudl, labrapudlica (Marković, Klindić, Borković, 2016:913)

mačinka im. mačka, mačji × palačinka e. catcake←cat ‘mačka’ × pancake ‘palačinka’ Što je to bilo? – Ne znam. Zvučalo je kao da si pregazio mačku. [...] – Više ne izgleda kao mačka. – Ne. – Mačja palačinka. Mačinka. Oprosti! (Dva i pol 2015, S07E03) • usp. čokočinka, ćaćalinka, frodočinka, pucačinka

maćaćak im. mačak × /Ivo Sanader/ Ćaća Maćaćak (Ćaća, 27. 2. 2015, m) • fotomontaža glave I. Sanadera na mačku

Maćaćalena im. /Marija/ Magdalena × /Ivo Sanader/ Ćaća

Marija Maćaćalena (Ćaća, 28. 3. 2015, m) • fotomontaža I. Sanadera kao časne sestre • usp. ćaćatolik, dobroćaćinitelj, kršćaćanski (Marković, Klindić, Borković, 2016:953-954)

nacisploatator im. nacist × eksploator autor nacisploatacijskih filmova

• v. nacisploatacija Naravno da je i mainstream imao svoje doprinose, koji su uglavnom služili kao arthouse inspiracija nacisploatatorima, a tu su svakako Pasolinijev »120 dana Sodome« i »Noćni portir« Liliane Cavani. (TP, 10. 1. 2011)

naćaćekati se gl. /Ivo Sanader/ Ćaća × načekati se Ćaća se naćaćekao, ali ćaćećanje ćaće mu se isplatiti. (Ćaća, 2. 10. 2015, k)

• komentar na fotomontažu I. Sanadera iza zatvorskih rešetaka

• usp. ćaćećanje

Nadan im. nada × Nadan /Vidošević/

Istraga konačno vodi do Kalmete? Nadan umire posljednja. (Šimičević, 19. 10. 2013)

- o izvlačenju novca iz Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskih autocesta za koje su osumnjičeni N. Vidošević i B. Kalmeta
- usp. Beznadan, Iznenadan, Jadan, Kradan, Nadanhazija, Nadanlina, Nadarnija, nenadano, Sanadan, Sljepošević, Uvidošević (Marković, Klindić, Borković, 2016:1064)

objednik im. objed × pobjednik Tuđman je dijelio Bosnu na salveti za ručkom.

Povijest pišu objednici. (Šimičević, 30. 9. 2013)

oblakovitlati se gl. oblak × kovitlati se

Reklama TDR oblakovitla se, ugodno me meškoļjeći, dok rubi zgrade. (Rajki 2012, 82)

oblynne [obline] im. mn. oblina × Lynne /Montgomery/ Oblynne (FT, 8. 7. 2000, n) • o fotografijama koje je supruga američkoga veleposlanika u Hrvatskoj L. Montgomery snimila u šibenskome zaleđ (Marković, Klindić, Borković, 2016:1119)

pahorror [pahoror] im. /Borut/ Pahor × e. horror ‘horor, užaš’ EU: Cro, kosorry for pahorror! (Kaćunko, 9. 11. 2009, n)

- o nametnutoj hrvatsko-slovenskoj arbitraži o razgraničenju na moru
- B. Pahor – slovenski premijer • usp. arbićaćaža, istostolan, kosorry

pajanka im. Pajo /Kanižaj/ × palanka Feralova Filosofija pjanke (FT, 5. 7. 1999, n)

- o stihovima koje je P. Kanižaj sročio jer je I. Mandić nagradu Matice hrvatske preuzeo s tri prsta • uzdignuta tri prsta – srpski pozdrav • Filosofija palanke – poznata knjiga srpskoga pisca i filozofa R. Konstantinovića

Pakaoštanac im. pakao × Pakoštanac Feralovi Pakaoštanci (FT, 10. 3. 2001, n)

- nakon fizičkoga nasrtaja Ž. Maksana na reportere Feral Tribunea u Pakoštanima (Marković, Klindić, Borković, 2016:1152)

račačaćunanje im. računanje × /Ivo Sanader/ Čaća Zimsko račačaćunanje (Di, 25. 10. 2015, k)

- komentar na mem Sat se vraća, vratit će se i Čaća
- riječ je o zimskome pomicanju sata

Rasknjižje im. raskrižje × knjiga naslov rubrike na internetskome portalu Booksa (2008–)

rasovni prid. rasa × masovni Feralov rasovni turizam (FT, 1. 2. 2003, n)

- o izjavi T. Sunića da europske turiste privlači »uživanje u čarima Hrvatske bez “obojenog” stanovništva« (Marković, Klindić, Borković, 2016:1322)

sambijentalan prid. sam × ambijentalan

Si sambijentalan? Dobro bi mi došao, ali ne i / prošao. (Rajki 2014b, 53)

- usp. sambivalentnik

sambivalentnik im. sam × ambivalentan

Stavi si s na ambivalentan. I / znam da je samoća teška poput praznina / [...] Sambivalentniče! (Rajki 2014b, 34, 35)

- usp. sambijentalan

samojan prid. samotan × spokojan fr. solicieux←solitaire ‘sam’ × silencieux ‘tih’

Vojvoda se šetao na konju šumom, spokotan i samojan. (Queneau 2014: 135 prema Marković, Klindić, Borković, 2016:1360)

šaleluja uzv. /Petar/ Šale × aleluja Feralovo šaleluja (FT, 20. 1. 2001, n)

- o izjavi državnoga pravobranitelja P. Šale da je njegova smjena komunistički akt usmjeren na likvidaciju svega što je hrvatsko

šalpuljača im. šal × kapuljača šal-kapa, šal i kapa u jednome

Kupila sam šalpuljaču jer mrzim kape, a da mi ne bude hladno za glavu. (R, Zagreb, 2014)

šamaravno pril. šamar × naravno e. slapsolutely ← slap ‘ošamariti, pljusnuti; šamar, pljuska’ × absolutely ‘apsolutno’

Od prijatelja smo postali neprijatelji. Znaš, ti ga ošamari? – Sigurna si? – Šamaravno. (Kako 2015, S05E09) (Marković, Klindić, Borković, 2016:1514)

tamanifest im. tamaniti × manifest Feralov tamanifest (FT, 20. 1. 2006, n)

• o izjavi M. Vidovića: »Ono što su nacisti za Židove, to su marksisti za Hrvate.«

Tamaniflu im. tamaniti × Tamiflu

Pijete li Tamaniflu? (FT, 17. 2. 2006, n) • članak o ptičjoj gripi i ubijanju peradi • Tamiflu – cjepivo koje snaži imunitet organizma

Tambara im. tambati ‘tući, mlatiti’ × Tamara ime lika u stripu U današnjem nadmetanju glavna protivnica ti je Tambara iz Punguzije. (Bednjanec 1980, 13) • epizoda o teškoj atletici • aluzija na neženstvenost atletičarki iz Istočnoga bloka uzrokovanu vjerojatnim uzimanjem posebnih supstanca • usp. Punguzija (Marković, Klindić, Borković, 2016:1556)

učimatiti gl. jap. uchi mata ‘uči mata, bacanje /u džudu/’ × učiti

Postali ste moji (kako koji) kiju (učenici) pa ću vas ja dan(as – majstor) učimatiti nježni način tambanja. (Bednjanec 1980, 18) • epizoda o džudu • usp. ukeminjaža

činjenica im. učinjen × činjenica

Ali ne stižem se zadržavati učinjenicama. Smjesta ih brišem [...] (Rajki 2010, 29) Čak su mi se tada i samom činjenice brzo nizale, nabijale jedna na drugu, zgusnule te postale učinjenice. (Rajki 2012, 67) • usp. grrrabiti, ispočetka, krhotinjati

udbastard im. UDBA ‘Uprava za državnu bezbjednost’ × e. bastard ‘kopile, gad’

OMG they killed Kuji! Udbastards! (Di, 29. 12. 2014, m)

- fotomontaža političara I. Josipovića, K. Grabar-Kitarović i I. Sinčića u South Parku • riječ je o sučeljavanjima predsjedničkih kandidata u kojima je M. Kujundžić (Kuji) ostavio loš dojam
- Oh my God, they killed Kenny – ponavljajuća replika u animiranoj seriji South Park (Marković, Klindić, Borković, 2016:1634)

Vangula im. /Baba/ Vanga × /Zoran/ Vakula

Znači bit će suprotno, onda neću spremat jakne u ormar, kad baba Vangula kaže uvijek suprotno treba napraviti. (Index, 19. 3. 2016, k) • komentar vremenske prognoze meteorologa Z. Vakule

- Baba Vanga – Vangelia Gušterova (1911–1996), bugarska proročica

Varadona im. varati se × /Diego/ Maradona Feralov Varadona (FT, 5. 1. 2007, n) • o izjavi A. Vladušića, nogometnoga trenera i oca neafirmiranog igrača, u kojoj neumjereno hvali svojega sina kao najboljeg igrača u Hrvatskoj i kudi južnoameričke nogometaše • usp. Čoparadona, Čaćadona, Haladona, Magladona, Mamadona, Messidona

varbordini im. Wartburg × Lamborghini odmilja za automobil marke Wartburg varbordini (Sabljak 1981, s. v.) varbordini/varburgini (Sabljak 2013, s. v.) • usp. alfamozno, celestonke, figuar, folksvagina, Furrari, Jewbaru, ladilak, pljugo, spaguar, škodilak, varburgini, tutabili

warikatura [vorikaturi, varikatura] im. e. war ‘rat’ × karikatura Warikatura Croatica 1990.–1992. (Ševčik 1992, n) • naslov knjige ratnih hrvatskih karikatura s početka Domovinskoga rata

wauzer [vauzer, vaucer] im. e. wauzer←westie ‘vesti, zapadnoškotski bijeli terijer’ × /miniature/ schnauzer ‘/patuljasti/ šnauzer’ pas mješanac vestija i patuljastoga šnaucera Miniature Schnauzer + Westie = Wauzer (Vauvau, 12. 6. 2007)

wavicle [vejvikl] im. e. wavicle←wave ‘val’ × particle ‘čestica’ čestica prema svojoj valno-čestičnoj naravi, termin skovao A. Eddington (1928), danas se rijetko rabi

Dakle nije on predlagao da se te čestice zovu wavicles, nego je smatrao da nema potrebe da se mučimo sa izmišljanjem novih naziva poput wavicles. (F, 30. 10. 2004, k) (Marković, Klindić, Borković, 2016:1701)

Yusticija [justicija] im. e. Yugoslavia ‘Jugoslavija’ × Justicija Yusticija (Izbor 1990, 124)

• natpis na karikaturi A. Ševčika, objavljenoj u Večernjem listu ?1980- ih, kao potpis na postolju kipa božice pravde Justicije

yuteleći [juteleći] prid. Yutel × teleći Feralov yuteleći odrezak (FT, 30. 1. 2004, n)

• o izjavi novinara G. Milića da ga je Yutel uništio za dugi niz godina • Yutel – televizijski dnevnik pokrenut u doba raspada Jugoslavije • usp. aristoteleći, aristoteletina, hoteleći, teletica

yutletika [jutletika] im. e. Yugoslavia ‘Jugoslavija’ × atletika

Ovaj put sam slika i prilika yutletike u anđelovom lososu. (Bednjanec 1984, 15. 8. 1984) • epizoda o jugoslavenskim atletičarima na olimpijskim igrama u Los Angelesu (Marković, Klindić, Borković, 2016:1722-1723)

zanoflice im. mn. zanoktice × nofci ‘novac’ [...] a oni su, rodijače, stekli: njima nofci, nama zanoftice (od avitaminoze), njima Grič, nama gladni krič [...] (Radaković 1999, 151)

zanossiti [zanositi, zanositi] gl. Zanussi × zanositi

Još dugo poslijeb kozmičem tijelovo kao u nekoj tjelešnoj A-molitvi, u unutransu koji me Zanositi Rade Končarobno i pornosna summary što summer muž/žena, mušmuškarac [...] (Radaković 1999, 50)

• Zanussi – talijanska marka bijele tehnike • usp. A-molitva, končarobno, kozmicati

zapinjača im. zapinjati × uspinjača stari nadimak za uspinjaču u Zagrebu, nastao u prvoj polovici 20. stoljeća zbog čestih kvarova Znaš da su uspinjaču nekad davno zvali zapinjača? Toliko se često kvarila. (Ž, Zagreb, 8. 6. 2014) (Marković, Klindić, Borković, 2016:1737-1738)

žabava im. žaba × zabava Žablji dan: Zg zoo vrt poziva vas na »žabavu« (Index, 6. 4. 2016, n)

U ZOO vrtu grada Zagreba u nedjelju 10. travnja, od 11 do 18 sati održati će se Žablji dan. Edukatori su za djecu osmislili mnoštvo igara i radionica koje im jamče »žabavu« do krova. (Index, 6. 4. 2016)

žandarmar im. žandar × darmar ‘metež, nered’ Dubrovački žandar-mar (FT, 28. 10. 2000, n)

• o kaznenoj prijavi protiv dubrovačkih policijskih dužnosnika na koju još uvijek nema odgovora • usp. Vardarmar

Žargonaut im. žargon × -naut ‘-plovac’ ime internetskoga rječnika hrvatskoga žargona

Žargonaut je rječnik hrvatskog urbanog i stručnog žargona. [...]

Pokretači projekta Žargonaut jezičari su i iskusni prevoditelji koji su uvidjeli potrebu za rječnikom hrvatskog žargona u svakodnevnom radu. (Ž, 2010-e) (Marković, Klindić, Borković, 2016:1787).

7. ZAKLJUČAK

Tvorba riječi u hrvatskom jeziku, uz tvorbene postupke prefiksarne, sufiksarne, prefiksarno-sufiksarne, složeno-sufiksarne tvorbe, slaganja, srastanja, svakako treba veliku pozornost

posvetiti tvorbi stopljenica. Tvorba stopljenica u hrvatskom jeziku nov je tvorbeni proces, pri čemu su svakako na tvorbu novih oblika i novih riječi u hrvatskom jeziku imali utjecaj strani jezici, najviše engleski. Same stopljenice, kao što je već navedeno, dijele se u više skupina; posuđenice, u kojima je najviše anglizama, zatim slengovske tvorenice, najviše korištene za svojevrsno isticanje pozitivnih i negativnih obilježja pojedine stvari, koju označuju, stopljenice u okviru jezika reklame, najčešće za zaštitu proizvoda te ludičke novotvorbe, koje se pojavljuju u negativnom i satiričnom kontekstu. Značenje je stopljenice tako nadređeno značenjima polaznih riječi, stopljenica je zapravo riječ koju karakteriziraju ironičnost, satiričnost, ludičnost, humornost i kritičnost, najčešće negativno obojena. Stopljenica je izrazito vezana za prigode, događaje, osobe. Stopljenica je postala svojevrsnim znakom, obilježjem vremena, točnije dijelom kulture. Stopljenice se najčešće pojavljuju u marketinškim projektima, u imenima proizvoda, tvrtki, književnih likova, radijskih i televizijskih emisija, internetskih portala, novinskim naslovima, također, u naslovima knjiga, časopisa, različitih projekata, s ciljem kako bi se svakako privukao što veći broj publike, čitatelja. Stopljenica posjeduje znatan potencijal, kojim svakako plijeni pozornost, što dovodi do, najčešće, nerazumijevanja njezina konteksta. Ona je tvorba koja svakako iznenađuje svojim novim značenjem, poziva na tumačenje i razmišljanje, što je zapravo namjera te novotvorene riječi. Samim istraživanjem novinskih i internetskih portala pokazalo se da u vrlo kratkom vremenu, u Hrvatskoj pa i šire, nastaju brojne stopljenice, vezane za današnju situaciju s koronavirusom. Te stopljenice, humorne, ironične, satirične pa i negativnog značenja, uvelike opisuju samu borbu s novonastalom situacijom i obogaćuju leksik govornika, kojima se u svakodnevnom govoru govornici koriste. Uvidom u *Hrvatski rječnik stopljenica*, vidljivo je koliko je zapravo kombinacija riječi, različitih značenja, bilo da je riječ o stapanju početka i završetka dviju riječi, ili pak početka prve i početka druge riječi. Većina je tih stopljenica upotrijebljena u novinskom diskursu, negativno usmjerenih protiv osoba iz javnog života, ili svakodnevnih negativnih pojava u društvu. Iako se većina stopljenica koristi u različitim konotacijama, najčešće negativnim, vezana uz svakodnevne situacije, osobe i događaje, svakako da je riječ o plodnom tvorbenom načinu. S obzirom na veliki utjecaj samih medija na današnje društvo, upućuje činjenica da su stopljenice itekako prisutne u hrvatskome jeziku i može se očekivati kako bi s odmakom vremena mogle postati dio općega leksika i svakodnevne upotrebe.

8. POPIS IZVORA

1. <https://stilistika.org/bagic> Bagić, Krešimir. *Stopljenica: riječ, figura, kultura*, Zbornik radova, Stilistika.org, Zagreb, 2015.
2. <https://www.urbandictionary.com> pristupljeno 7. siječnja 2021.
3. <http://www.forum.hr/showthread.php?p=79065461> pristupljeno 7. siječnja 2021.

4. <https://www.vecernji.hr/sport/britanci-prozivaju-dokovica-on-je-covidiot-godine-mediji-iz-srbije-pretjerali-ste-1455605> pristupljeno 7. siječnja 2021.
5. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/tko-su-koronijalci-a-tko-kovidioti-sto-je-koronaspek-a-sto-koronarita-u-samo-dva-mjeseca-hrvatski-postao-bogatiji-za-neke-sasvim-nove-rijeci-10229017> pristupljeno 7. siječnja 2021.
6. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/koronakriza-infodemija-koronasoping-samoizolacija-koronamanija-kako-nam-je-pandemija-covida-19-u-samo-mjesec-dva-promijenila-svakodnevni-jezik-10113136> pristupljeno 7. siječnja 2021.

9. LITERATURA

1. Brdar-Szabò, Rita/ Brdar, Mario 2008. „On the marginality of lexical blending“, *Jezikoslovlje*, god. 9, br. 1–2, 171–194.

2. Gries, S. 2004. „Shouldn't it be breakfunch? A quantitative analysis of blend structure in English“, *Linguistics* 42–3, 639–667.
3. Grgić, Slavica 2014. „Stopljenice u internetskim reklamama“, *Hrvatistika*, 7, 7, 63–76.
4. Horvat, Marijana; Ramadanović, Ermina 2012. „O složenicama i sraslicama“, *Filologija*, 58, 133–161.
5. Kelly, M. H. 1998. „To „brunch“ or to „brench“ some aspects of blend structure“, *Linguistics*, 36–3, 579–590.
6. Marković, Ivan. *Hrvatske stopljenice: Novina u slengu, jeziku reklame i novina*, Diskurs i dijalog: teorije, metode i primjene, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2011., 223–238.
7. Marković, Ivan 2009. „Tri nehrvatske tvorbe: infiksacija, reduplikacija, fuzija“, *Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 35, 217–241.
8. Marković, Ivan; Klindić, Ivana; Borković, Iva, 2016. *Rječnik hrvatskih stopljenica*.
9. Mikić Čolić, Ana 2015. „Word formation of blends“, *Mostariensia*, 19, 2, 21–36.
10. Štebih Golub, Barbara 2017. *Stopljenice u medijskome i reklamnome diskursu suvremenoga hrvatskog jezika*, *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 13, 196–208.